

Conf. univ. dr. **Ionuț Andrei BARBU**

**DREPT PENAL
PARTEA GENERALĂ**

Curs universitar

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Cuprins

ABREVIERI.....	5
CAPITOLUL I. INTRODUCERE ÎN DREPTUL PENAL.....	7
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de „drept penal”. Obiectul dreptului penal. Scopul dreptului penal.....</i>	7
1.1. Noțiunea de „drept penal”	7
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile fundamentale ale dreptului penal</i>	10
2.1. Principiul legalității	11
2.2. Principiul egalității în fața legii penale.....	14
2.3. Principiul umanismului.....	15
2.4. Principiul personalității răspunderii penale	17
2.5. Principiul că infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale.....	17
2.6. Principiul prevenirii faptelor prevăzute de legea penală	18
2.7. Principiul corespondenței normelor juridice penale cu realitatea obiectivă	19
<i>Secțiunea a 3-a. Izvoarele dreptului penal</i>	19
3.1. Precizări terminologice.....	19
3.2. Clasificarea izvoarelor.....	20
3.2.1. Constituția României	20
3.2.2. Legea penală.....	21
3.2.3. Ordonanța de urgență a Guvernului.....	23
3.2.4. Decretul prezidențial.....	23
3.2.5. Deciziile Curții Constituționale a României.....	24
3.2.6. Deciziile pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție.....	25
3.2.7. Tratatetele și convențiile internaționale.....	25
3.2.8. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului și hotărârile Curții Internaționale de Justiție	26
<i>Secțiunea a 4-a. Norma juridică de drept penal.....</i>	27
4.1. Noțiune și structură.....	27
4.2. Categoriile de norme juridice de drept penal.....	27
4.3. Interpretarea legii penale	29
4.3.1. Noțiune și forme	29
4.3.2. Metodele de interpretare	30
4.3.3. Rezultatul și limitele interpretării	31
<i>Secțiunea a 5-a. Raportul juridic de drept penal.....</i>	32
CAPITOLUL II. APLICAREA LEGII PENALE	34
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale privind aplicarea legii penale.....</i>	34
1.1. Noțiunea aplicării legii penale	34
1.2. Elementele în raport cu care se aplică legea penală.....	34
<i>Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în timp.....</i>	35
2.1. Principiul activității legii penale.....	35

2.2. Determinarea legii penale active	36
2.3. Determinarea momentului săvârșirii faptei.....	40
2.4. Concursul de norme penale	41
2.5. Principiul neretroactivității legii penale.....	42
2.6. Aplicarea legii penale mai favorabile	46
2.6.1. Principiul mitior lex.....	46
2.6.2. Criterii de determinare a legii penale mai favorabile.....	46
2.6.3. Conceptul de lex tertia	47
2.6.4. Aplicarea legii mai favorabile infracțiunilor nedefinitiv judecate	49
2.6.5. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	50
<i>Secțiunea a 3-a. Aplicarea legii penale în spațiu</i>	<i>52</i>
3.1. Teritorialitatea legii penale	52
3.2. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României.....	53
3.2.1. Principiul teritorialității legii penale	53
3.2.2. Noțiunea de teritoriu în sensul legii penale	53
3.2.3. Noțiunea de infracțiune săvârșită pe teritoriul țării	55
3.2.4. Excepții de la principiul teritorialității	56
3.3. Aplicarea legii penale române unor infracțiuni săvârșite în străinătate	60
3.3.1. Noțiuni preliminare.....	60
3.3.2. Principiul personalității legii penale	60
3.3.2.1. Noțiune	60
3.3.2.2. Condiții de aplicare a principiului personalității legii penale	61
3.3.3. Principiul realității legii penale.....	63
3.3.3.1. Enunțul principiului	63
3.3.3.2. Condiții de aplicare	63
3.3.4. Principiul universalității legii penale	64
3.3.4.1. Enunțul principiului	64
3.3.4.2. Condiții de aplicare	64
<i>Secțiunea a 4-a. Cooperarea judiciară internațională în materie penală.....</i>	<i>65</i>
4.1. Justificarea cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	65
4.2. Forme de cooperare judiciară internațională în materie penală	66
4.2.1. Extrădarea	66
4.2.1.1. Noțiunea și natura juridică a extrădării.....	66
4.2.1.2. Trăsăturile extrădării.....	67
4.2.1.3. Condițiile extrădării	68
4.2.1.4. Situațiile de excepție când nu poate opera extrădarea	73
4.2.1.5. Ordinea de preferință în acordarea extrădării	75
4.2.1.6. Condițiile extrădării active (statul solicitant este România)	75
4.2.2. Predarea în baza unui mandat european de arestare	76
4.2.2.1. Definiția mandatului european de arestare	76
4.2.2.2. Procedura emiterii mandatului european de arestare de către România	77
4.2.2.3. Procedura de executare de către România a unui mandat european de arestare	78

CAPITOLUL III. INFRAȚIUNEA.....	81
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale.....</i>	81
1.1. Despre importanța definirii conceptului de „infrațione”.....	81
1.2. Despre trăsăturile esențiale ale infraționii.....	83
<i>Secțiunea a 2-a. Trăsăturile esențiale ale infraționii.....</i>	84
2.1. Tipicitatea.....	84
2.2. Antijuridicitatea.....	86
2.3. Imputabilitatea.....	87
<i>Secțiunea a 3-a. Conținutul infraționii.....</i>	88
3.1. Noțiunea, clasificarea și structura conținutului infraționii.....	88
3.2. Clasificarea conținuturilor de infrațione.....	89
3.3. Structura conținutului de infrațione.....	90
3.4. Condiții preexistente infraționii.....	91
3.4.1. Obiectul infraționii.....	91
3.4.1.1. Obiectul juridic al infraționii.....	91
3.4.1.2. Obiectul material.....	92
3.4.2. Subiecții infraționii.....	92
3.4.2.1. Subiectul activ.....	93
3.4.2.1.1. Subiectul activ persoană fizică.....	93
3.4.2.1.2. Subiectul activ persoană juridică.....	96
3.4.2.2. Subiectul pasiv.....	100
3.5. Situația premisă.....	100
3.6. Conținutul constitutiv al infraționii.....	101
3.6.1. Latura obiectivă.....	101
3.6.1.1. Elementul material.....	101
3.6.1.2. Urmarea imediată.....	102
3.6.1.3. Legătura de cauzalitate.....	103
3.6.1.4. Condiții de loc, timp, mod și împrejurări.....	105
3.6.2. Latura subiectivă a infraționii.....	105
3.6.2.1. Vinovăția.....	105
3.6.2.2. Mobilul.....	111
3.6.2.3. Scopul infraționii.....	111
CAPITOLUL IV. FORMELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE DUPĂ FAZELE DE DESFĂȘURARE.....	113
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive.....</i>	113
<i>Secțiunea a 2-a. Actele de pregătire.....</i>	114
2.1. Noțiune și categorii.....	114
2.2. Incriminarea și sancționarea actelor de pregătire.....	115
<i>Secțiunea a 3-a. Tentativa.....</i>	117
3.1. Noțiune și caracterizare.....	117
3.2. Condițiile generale de existență a tentativei.....	118
3.3. Modalitățile tentativei.....	121
3.4. Infraționi la care tentativa nu este posibilă.....	125
3.5. Incriminarea tentativei.....	128
3.6. Sancționarea tentativei.....	128

<i>Secțiunea a 4-a. Infracțiunea fapt consumat</i>	129
<i>Secțiunea a 5-a. Infracțiunea fapt epuizat</i>	130
<i>Secțiunea a 6-a. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului</i>	132
6.1. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului	132
6.1.1. Desistarea. Noțiune. Condiții	132
6.1.2. Împiedicarea producerii rezultatului. Noțiune. Condiții	133
6.2. Efectele desistării și împiedicării producerii rezultatului	135
6.3. Tratamentul sancționator al actelor îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului	135
CAPITOLUL V. UNITATEA ȘI PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI	137
<i>Secțiunea 1. Considerații generale</i>	137
<i>Secțiunea a 2-a. Unitatea de infracțiune</i>	138
2.1. Unitatea naturală de infracțiune	138
2.1.1. Infracțiunea simplă	139
2.1.2. Infracțiunea continuă	140
2.1.3. Infracțiunea deviată	143
2.2. Unitatea legală de infracțiune	144
2.2.1. Infracțiunea continuată	144
2.2.2. Infracțiunea complexă	148
2.2.3. Infracțiunea progresivă	152
2.2.4. Infracțiunea de obicei	153
<i>Secțiunea a 3-a. Pluralitatea de infracțiuni</i>	154
3.1. Concursul de infracțiuni	154
3.1.1. Noțiune și condiții de existență	154
3.1.2. Formele concursului de infracțiuni	155
3.1.3. Tratamentul sancționator al concursului de infracțiuni	158
3.2. Recidiva	163
3.2.1. Noțiune și structură	163
3.2.2. Modalitățile recidivei	164
3.2.3. Condamnări care nu atrag starea de recidivă	167
3.2.4. Tratamentul sancționator al recidivei	168
3.3. Pluralitate intermediară	169
CAPITOLUL VI. CAUZELE JUSTIFICATIVE	171
<i>Secțiunea 1. Aspecte de generalitate privind cauzele justificative</i>	171
1.1. Noțiunea de „cauză justificativă”	171
1.2. Clasificarea cauzelor justificative	172
1.3. Condiții de aplicare a cauzelor justificative	173
1.4. Efectele cauzelor justificative	173
<i>Secțiunea a 2-a. Legitima apărare</i>	174
2.1. Noțiune	174
2.2. Condițiile legitimei apărări	175
2.3. Legitima apărare prezumată	183
2.4. Efectele legitimei apărări	184

<i>Secțiunea a 3-a. Starea de necesitate</i>	185
3.1. Noțiuni	185
3.2. Condițiile stării de necesitate	186
3.3. Efectele stării de necesitate	191
<i>Secțiunea a 4-a. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații</i>	191
4.1. Considerații generale	191
4.2. Exercițarea unui drept recunoscut de lege	192
4.3. Îndeplinirea unei obligații impuse de lege sau de autoritatea competentă	193
4.4. Efectele executării unui drept sau îndeplinirii unei obligații	195
<i>Secțiunea a 5-a. Consimțământul persoanei vătămate</i>	195
5.1. Considerații generale	195
5.2. Condițiile consimțământului persoanei vătămate	197
5.3. Efectele consimțământului persoanei vătămate	198
CAPITOLUL VII. CAUZELE DE NEIMPUTABILITATE	200
<i>Secțiunea 1. Constrângerea fizică</i>	201
1.1. Noțiuni	201
1.2. Condiții	201
1.3. Efecte	203
<i>Secțiunea a 2-a. Constrângerea morală</i>	203
2.1. Noțiuni	203
2.2. Condiții	203
2.3. Efecte	205
<i>Secțiunea a 3-a. Excesul neimputabil</i>	205
3.1. Noțiuni	205
3.2. Condiții	206
3.3. Efecte	208
<i>Secțiunea a 4-a. Minoritatea făptuitorului</i>	208
4.1. Noțiuni	208
4.2. Condiții	209
4.3. Efecte	210
<i>Secțiunea a 5-a. Iresponsabilitatea</i>	210
5.1. Noțiuni	210
5.2. Condiții	211
5.3. Efecte	212
<i>Secțiunea a 6-a. Intoxicația</i>	212
6.1. Noțiuni	212
6.2. Condiții	213
6.3. Efecte	214
<i>Secțiunea a 7-a. Eroarea</i>	215
7.1. Noțiuni	215
7.2. Condiții	218
7.2.1. Condițiile erorii de fapt	218
7.2.2. Condițiile erorii de drept	218
7.3. Efecte	219

<i>Secțiunea a 8-a. Cazul fortuit</i>	219
8.1. Noțiuni	219
8.2. Condiții	219
8.3. Efecte	222
CAPITOLUL VIII. PLURALITATEA DE INFRACTORI	223
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale privind pluralitatea de infractori</i>	223
<i>Secțiunea a 2-a. Formele pluralității de infractori</i>	224
2.1. Pluralitatea naturală	224
2.2. Pluralitatea constituită	225
2.3. Pluralitatea ocazională – participația penală	226
<i>Secțiunea a 3-a. Participația penală</i>	226
3.1. Natura juridică a participației	226
3.2. Condițiile participației penale	227
3.3. Felurile participației penale	229
<i>Secțiunea a 4-a. Participația penală proprie</i>	229
4.1. Autoratul	229
4.2. Coautoratul	231
4.2.1. Infracțiuni la care coautoratul nu este posibil	237
4.3. Instigarea	239
4.3.1. Concept și caracterizare	239
4.3.2. Condițiile instigării	240
4.3.3. Formele instigării	243
4.4. Complicitatea	245
4.4.1. Concept și caracterizare	245
4.4.2. Condițiile complicității	246
4.4.3. Felurile complicității	250
<i>Secțiunea a 5-a. Pedepsa în cazul participației proprii</i>	253
5.1. Sisteme de pedepsire a participației la infracțiune	253
5.2. Pedepsa în cazul participației proprii	254
<i>Secțiunea a 6-a. Participația improprie</i>	257
6.1. Conceptul de participație improprie	257
6.2. Modalitatea intenție și culpă	257
6.3. Modalitatea intenție și lipsă de vinovăție	259
6.4. Pedepsa în caz de participație improprie	260
<i>Secțiunea a 7-a. Circumstanțele personale și reale</i>	260
7.1. Circumstanțele privitoare la persoană	261
7.2. Circumstanțele privitoare la faptă	262
<i>Secțiunea a 8-a. Împiedicarea săvârșirii infracțiunii</i>	263
8.1. Condițiile împiedicării săvârșirii infracțiunii	264
8.2. Efectele împiedicării săvârșirii infracțiunii și limitele acestora	265
CAPITOLUL IX. RĂSPUNDEREA PENALĂ	267
<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive</i>	267
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile răspunderii penale</i>	267

<i>Secțiunea a 3-a. Cauzele care înlătură răspunderea penală</i>	269
3.1. Aspecte generale.....	269
3.2. Analiza cauzelor generale care înlătură răspunderea penală	271
3.2.1. Amnistia.....	271
3.2.1.1. Noțiune și caracterizare	271
3.2.1.2. Clasificări ale amnistiei	272
3.2.1.3. Efectele amnistiei antecondamnatorii și limitele acestora	272
3.2.2. Prescripția răspunderii penale.....	273
3.2.2.1. Noțiune și caracterizare	273
3.2.2.2. Termenele de prescripție a răspunderii penale.....	275
3.2.2.3. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale.....	276
3.2.2.4. Prescripția specială	278
3.2.2.5. Suspendarea termenului de prescripție	278
3.2.2.6. Efectele prescripției răspunderii penale.....	278
3.3. Lipsa plângerii prealabile	279
3.3.1. Noțiune și caracterizare	279
3.3.2. Plângerea prealabilă – condiție a răspunderii penale.....	280
3.3.3. Efectele lipsei plângerii prealabile.....	282
3.4. Retragera plângerii prealabile	282
3.4.1. Noțiune	282
3.4.2. Condiții în care retragera plângerii prealabile înlătură răspunderea penală.....	283
3.4.3. Efectele retragerii plângerii prealabile.....	284
3.5. Împăcarea.....	284
3.5.1. Noțiune	284
3.5.2. Condițiile împăcării	284
3.5.3. Efectele împăcării	286
CAPITOLUL X. PEDEPSELE	287
<i>Secțiunea 1. Pedepsele principale</i>	287
1.1. Considerații generale	287
1.2. Detențiunea pe viață	289
1.3. Închisoarea.....	291
1.4. Amenda.....	291
<i>Secțiunea a 2-a. Pedepsa accesorie</i>	294
<i>Secțiunea a 3-a. Pedepsele complementare</i>	296
3.1. Interzicerea exercitării unor drepturi	296
3.2. Degradarea militară	298
3.3. Publicarea hotărârii definitive de condamnare	298
3.4. Calculul duratei pedepselor	299
CAPITOLUL XI. MINORITATEA	301
<i>Secțiunea 1. Noțiune, condiții</i>	301
<i>Secțiunea a 2-a. Măsurile educative neprivative de libertate</i>	305
2.1. Stagiul de formare civică.....	305

2.2. Supravegherea	306
2.3. Consemnarea la sfârșit de săptămână	306
2.4. Asistarea zilnică.....	307
2.5. Obligațiile care pot fi impuse minorului.....	307
<i>Secțiunea a 3-a. Măsurile educative privative de libertate</i>	<i>311</i>
3.1. Internarea într-un centru educativ.....	311
3.2. Internarea într-un centru de detenție.....	313
3.3. Dispoziții comune.....	315
CAPITOLUL XII. RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI JURIDICE	317
<i>Secțiunea 1. Noțiuni introductive</i>	<i>317</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice</i>	<i>318</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Pedepsele aplicabile persoanei juridice</i>	<i>324</i>
3.1. Regimul pedepsei amenzii pentru persoana juridică	325
3.2. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice.....	327
3.2.1. Dizolvarea persoanei juridice	328
3.2.2. Suspendarea activității persoanei juridice.....	329
3.2.3. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice	330
3.2.4. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice.....	331
3.2.5. Plasarea sub supraveghere judiciară	332
3.2.6. Afîșarea sau publicarea hotărârii de condamnare	333
<i>Secțiunea a 4-a. Recidiva în cazul persoanei juridice.....</i>	<i>334</i>
<i>Secțiunea a 5-a. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice</i>	<i>335</i>
<i>Secțiunea a 6-a. Prescripția răspunderii penale a persoanei juridice</i>	<i>336</i>
<i>Secțiunea a 7-a. Prescripția executării pedepsei.....</i>	<i>337</i>
<i>Secțiunea a 8-a. Reabilitarea persoanei juridice</i>	<i>337</i>
<i>Secțiunea a 9-a. Efectele comasării și divizării persoanei juridice.....</i>	<i>338</i>
CAPITOLUL XIII. MĂSURILE DE SIGURANȚĂ	340
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>	<i>340</i>
1.1. Noțiunea și necesitatea măsurilor de siguranță.....	340
1.2. Natura juridică a măsurilor de siguranță.....	340
1.3. Scopul măsurilor de siguranță	341
1.4. Condițiile generale ale măsurilor de siguranță	342
1.5. Caracterile măsurilor de siguranță	343
1.6. Enumerarea și clasificarea măsurilor de siguranță	344
<i>Secțiunea a 2-a. Regimul măsurilor de siguranță</i>	<i>346</i>
2.1. Obligarea la tratament medical.....	346
2.1.1. Luarea măsurii obligării la tratament medical	346
2.1.2. Executarea măsurii de siguranță a obligării la tratament medical	348
2.1.3. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical	349
2.2. Internarea medicală.....	350
2.2.1. Luarea măsurii internării medicale	350
2.2.2. Executarea măsurii internării medicale.....	352

2.2.3. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale	353
2.3. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	354
2.3.1. Luarea măsurii interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii	354
2.3.2. Punerea în executare a măsurii interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii	355
2.3.3. Revocarea interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii	356
2.4. Confiscarea specială	356
2.4.1. Luarea măsurii confiscării speciale.....	356
2.4.2. Categoriile de bunuri supuse confiscării speciale [prevăzute de art. 112 alin. (1) C. pen.].....	358
2.4.3. Limitarea confiscării speciale	366
2.4.4. Confiscarea specială prin echivalent.....	367
2.4.5. Confiscarea specială a bunurilor obținute din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării.....	368
2.4.6. Executarea măsurii de siguranță a confiscării speciale.....	368
2.5. Confiscarea extinsă.....	369
2.5.1. Rațiunea reglementării.....	369
2.5.2. Constituționalitatea textului.....	369
2.5.3. Natura juridică a confiscării extinse	371
2.5.4. Luarea măsurii confiscării extinse	372
2.5.5. Executarea măsurii confiscării extinse	374
CAPITOLUL XIV. INDIVIDUALIZAREA PEDEPSELOR.....	375
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>	375
1.1. Conceptul individualizării pedepsei.....	375
1.2. Formele individualizării pedepselor	375
<i>Secțiunea a 2-a. Individualizarea judiciară a pedepselor</i>	376
2.1. Aspecte introductive	376
2.2. Criteriile generale de individualizare a pedepsei.....	376
2.3. Împrejurări care atenuează sau agravează răspunderea penală (circumstanțele)	377
2.3.1. Noțiune și clasificări.....	377
2.3.2. Circumstanțele atenuante.....	377
2.3.3. Circumstanțele agravante.....	385
2.3.3.1. Noțiunea și caracterizarea circumstanțelor agravante.....	385
2.3.3.2. Analiza circumstanțelor agravante.....	385
2.3.4. Concursul între cauzele de atenuare și cauzele de agravare	390
2.3.4.1. Concursul între cauze de atenuare	390
2.3.4.2. Concurs între cauze de agravare	391
2.3.4.3. Concursul între cauze de atenuare și cauze de agravare	391
<i>Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei</i>	391
3.1. Natura juridică a instituției renunțării la pedeapsă	391

3.2. Condițiile în care se poate dispune renunțarea la pedeapsă.....	392
3.3. Avertismentul	393
3.4. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei	394
3.5. Anularea renunțării la aplicarea pedepsei.....	394
3.6. Renunțarea la urmărirea penală	395
<i>Secțiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei</i>	<i>397</i>
4.1. Natura juridică a instituției amânării aplicării pedepsei	397
4.2. Condiții în care se poate dispune amânarea aplicării pedepsei.....	397
4.2.1. Condiții referitoare la infracțiune	398
4.2.2. Condiții referitoare la pedeapsă	398
4.2.3. Condiții referitoare la infractor	398
4.3. Termenul de supraveghere.....	399
4.4. Măsurile de supraveghere	399
4.5. Obligațiile ce pot fi dispuse de către instanța de judecată	399
4.6. Obligații specifice serviciului de probațiune	402
4.7. Revocarea amânării aplicării pedepsei	403
4.8. Anularea amânării aplicării pedepsei.....	404
4.9. Efectele amânării aplicării pedepsei	405
<i>Secțiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.....</i>	<i>405</i>
5.1. Conceptul de suspendare a executării pedepsei sub supraveghere	405
5.2. Condiții	406
5.3. Termenul de supraveghere.....	408
5.4. Măsurile de supraveghere	409
5.5. Obligațiile impuse de către instanța de judecată.....	409
5.6. Obligația de sesizare a instanței de judecată, prevăzută de art. 94 alin. (4) C. pen.	412
5.7. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	412
5.8. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	415
5.9. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	415
<i>Secțiunea a 6-a. Liberarea condiționată</i>	<i>416</i>
6.1. Concept și caracterizarea liberării condiționate.....	416
6.2. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață.....	417
6.3. Condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei cu închisoarea.....	418
6.4. Procedura acordării liberării condiționate.....	421
6.5. Termenul de supraveghere.....	423
6.6. Obligația de sesizare specifică serviciului de probațiune	424
6.7. Modificarea sau încetarea obligațiilor	425
6.8. Revocarea liberării condiționate	425
6.9. Anularea liberării condiționate	425
6.10. Efectele liberării condiționate.....	426

CAPITOLUL XV. CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ SAU MODIFICĂ EXECUTAREA PEDEPSEI ȘI CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ CONSECINȚELE CONDAMNĂRII	427
<i>Secțiunea 1. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei</i>	<i>427</i>
1.1. Considerații generale	427

1.2. Noțiunea de grațiere și natura juridică a grațierii	427
1.2.1. Clasificarea grațierii.....	428
1.2.2. Obiectul grațierii și caracterul obligatoriu al grațierii	429
1.2.3. Procedura acordării grațierii	430
1.2.4. Efectele grațierii asupra pedepsei principale și a măsurilor educative.....	431
1.2.5. Limitele efectelor grațierii	433
1.3. Prescripția executării pedepsei	434
1.3.1. Noțiunea și natura juridică a prescripției executării pedepsei	434
1.3.2. Efectele prescripției executării pedepsei.....	434
1.3.3. Termenele de prescripție a executării pedepsei	435
1.3.4. Calcularea termenelor de prescripție a executării pedepsei.....	435
1.3.5. Cauzele de întrerupere a prescripției executării pedepsei.....	436
1.3.6. Cazurile care determină suspendarea prescripției executării pedepsei.....	436
<i>Secțiunea a 2-a. Cauzele care înlătură consecințele condamnării.....</i>	<i>437</i>
2.1. Noțiuni preliminare.....	437
2.2. Reabilitarea	437
2.2.1. Noțiunea de reabilitare și trăsăturile acesteia	437
2.2.2. Felurile reabilitării	437
2.2.2.1. Reabilitarea de drept	438
2.2.2.2. Reabilitarea judecătorească.....	439
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	447

Conf. univ. dr. **Ionuț Andrei BARBU**

DREPT PENAL
PARTEA GENERALĂ

Curs universitar

Ediția a III-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2025-

Capitolul I

INTRODUCERE ÎN DREPTUL PENAL

Secțiunea 1

Noțiunea de „drept penal”. Obiectul dreptului penal. Scopul dreptului penal

1.1. Noțiunea de „drept penal”

Pentru a asigura bunul mers al societății, la nivelul acesteia trebuie să existe reguli certe care să stabilească modul în care activitățile/procesele se derulează. Regulile care guvernează o societate sunt transpuse prin legi, ordonanțe, hotărâri ale instituțiilor implicate activ în crearea ordinii de drept. Având în vedere că membrii societății încalcă deseori aceste reguli, creând un dezechilibru social, statul, văzut ca garant al drepturilor și valorilor sociale, a fost nevoit să contracareze aceste fapte prin crearea unui cadru legal care să stabilească ce comportamente constituie infracțiuni și care sunt sancțiunile aplicabile făptuitorilor. Instrumentul prin care statul luptă împotriva comportamentelor antisociale de o gravitate medie spre ridicată este reprezentat de dreptul penal.

Necesitatea dreptului penal are la bază faptul că unele valori sociale capătă un caracter fundamental pentru grupul social, astfel că se impune o ocrotire mai severă și cu mijloace de constrângere mai eficiente, spre deosebire de alte valori sociale, care ar putea fi ocrotite și prin alte mijloace¹.

Dreptul penal este una dintre ramurile dreptului cu vizibilitate în toate aspectele vieții sociale. Legăturile cu dreptul penal se realizează încă din fragedă pruncie, regulile stabilite de această ramură a dreptului se împletesc cu regulile de conviețuire socială dictate de normele morale².

Noțiunea de „drept penal” comportă două accepțiuni, aceea de *ramură distinctă de drept*, și aceea de *știință a dreptului*, și a beneficiat de numeroase definiții de-a lungul timpului din partea a diferiți autori³.

Privit ca ramură de drept, dreptul penal înglobează un complex de norme juridice care au ca obiect protecția valorilor sociale și care au la bază o serie de principii. Din perspectiva

¹ I. Pascu, A.S. Uzlău, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 1.

² N. Neagu, *Drept penal. Partea generală*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 7.

³ L.V. Lefterache, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2019, pp. 3-4; M.A. Hotca, *Manual de Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 8-9; C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp. 22-24; I. Pascu, A.S. Uzlău, Ghe. Muscalu, *Drept penal. Partea Generală*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, pp. 1-2; Al. Boroi, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 1; C. Bulai, B.N. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 2; T. Dima, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 2.

imaginii dreptului penal ca și știință a dreptului, acesta a fost definit ca fiind „grupul disciplinelor care au de studiat crima ca fenomen juridic – infracțiunea – conflictul de interese juridice produs de actele criminale, consecințele juridice ale crimei – pedeapsă și reparațiune”¹.

Prin raportare la obiectul și scopul reglementării juridice de apărare a valorilor sociale, s-a propus și denumirea de „drept al apărării sociale”, denumire care nu a avut susținere în literatura de specialitate, deoarece nu sugera specificul dreptului penal ca ramură de drept. În felul acesta, denumirea de „drept penal” s-a impus în timp, păstrându-și actualitatea și vigoarea, ea desemnând, atât în sens juridic penal, cât și în sens obișnuit, același lucru, o ramură distinctă a dreptului care reglementează o activitate specifică – de apărare a valorilor sociale esențiale ale societății².

Dreptul penal se ocupă cu studiul normelor juridice prin care se prevede în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acesteia, sancțiunile ce se aplică în cazul săvârșirii lor, precum și răspunderea penală în scopul apărării ordinii de drept în cadrul societății, împotriva comiterii unor asemenea fapte ilicite³.

Studierea normelor juridice de drept penal se impune ca o necesitate în contextul în care acestea trebuie să fie în directă concordanță cu evoluția societății, pentru a putea fi întotdeauna în măsură să corespundă cerințelor sociale la un anumit moment dat⁴.

Definim „**dreptul penal**” ca fiind *totalitatea normelor juridice care stabilesc ce fapte constituie infracțiuni, condițiile răspunderii penale, precum și sancțiunile ce urmează a fi aplicate de către instanțele judecătorești persoanelor care au săvârșit infracțiuni, în scopul apărării celor mai importante valori sociale ale statului de drept*⁵.

Din conținutul definiției de mai sus se prefigurează instituțiile fundamentale ale dreptului penal, respectiv infracțiunea, răspunderea penală și sancțiunea.

Dreptul penal descrie (incriminează) faptele ce constituie infracțiuni și reglementează sancțiunile corespunzătoare, în cazul comiterii acestora. În principiu, destinatarii nu pot invoca necunoașterea legii penale, astfel că ei trebuie să cunoască atât infracțiunile, cât și consecințele comiterii lor (sancțiunile). Și alte ramuri sau subramuri de drept reglementează relații de apărare socială (de exemplu, dreptul contravențional sau dreptul fiscal), dar faptele ilicite din alte ramuri ori subramuri de drept poartă denumiri diferite, cum ar fi contravenții sau delictе fiscale, raportat la exemplul anterior. Mai mult, dreptul penal are ca scop protecția societății împotriva infractorilor, prin prevenirea săvârșirii infracțiunilor de către destinatarii normelor și prin sancționarea celor care nu se conformează percepțelor normelor de incriminare. Protecția valorilor sociale se realizează atât prin incriminarea faptelor periculoase, întrucât anumiți destinatari nu se conformează conduitei prescrise (simpla

¹ A se vedea I. Tanoviceanu în T. Dima, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 3-a revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 11.

² C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, ed. a V-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 22.

³ M.I. Rusu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 5.

⁴ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 7.

⁵ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 8; Al. Boroș, *op. cit.*, p. 2.

existență a legii determină, din partea unora, o conduită de respectare a valorilor sociale), cât și prin sancționarea promptă a celor care nesocotesc legea¹.

Astfel, se poate constata că **obiectul dreptului penal** este reprezentat de sfera relațiilor de apărare socială² prin aceea că dreptul penal nu poate fi analizat în afara relațiilor sociale pe care trebuie să le protejeze, pe de o parte, prin existența normelor juridice penale care impun o anumită conduită cetățenilor, una de conformare la norme, și, pe de altă parte, prin aplicarea sancțiunilor împotriva celor care au nesocotit normele, aflându-se astfel într-un raport juridic de conflict³.

Într-o accepțiune plastică, dar totodată corectă, se afirmă că dreptul penal este „câinele de pază” al ordinii sociale, revenindu-i misiunea apărării valorilor fundamentale în societate⁴.

Aliniindu-se la Codurile penale europene, actuala reglementare penală nu prevede în mod expres scopul legii penale⁵, însă acesta este reprezentat de apărarea valorilor sociale împotriva infracțiunilor care trebuie combătute prin mijloacele sale specifice.

În sfera valorilor sociale ce trebuie ocrotite se circumscriu persoana cu atributele sale, proprietatea publică și privată, precum și statul sub aspectul apărării suveranității, independenței, unității și indivizibilității acestuia.

Scopul dreptului penal, văzut ca principal instrument de realizare a politicii penale, este a apăra societatea în ansamblu și membrii ei în particular, împotriva oricăror fapte antisociale ce cad sub incidența legii penale⁶.

Au existat opinii potrivit cărora dreptul penal nu reglementează relații sociale proprii, ci sancționează numai încălcări grave ale relațiilor sociale reglementate de alte ramuri de drept, astfel, dreptul penal nu are caracter autonom, ci dimpotrivă, dreptul penal ar fi o ramură de drept independentă de alte ramuri de drept, deci o ramură complementară altor ramuri de drept⁷.

Dreptul penal are legături mai strânse sau mai puțin strânse cu tot sistemul de ramuri de drept, aspect ce evidențiază faptul că în reglementarea juridico-penală a relațiilor de apărare a valorilor sociale sunt avute integral în vedere și reglementările date acestor relații, prin normele aparținând altor ramuri de drept⁸.

Actele ce conțin normele juridice penale sunt reprezentate în primul rând de Codul penal, și respectiv de „legile organice, ordonanțele de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege” (art. 173 C. pen.).

¹ M.A. Hotca, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2024, p. 12.

² V. Dongoroz, *Drept penal* (reeditarea ediției din 1939), Asociația Română de Științe Penale, Ed. Tempus, București, 2000, p. 28; C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, 2016, p. 9.

³ I. Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1994, p. 7; M. Zolyneak, M.I. Michinici, *Drept Penal. Partea generală*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1999, p. 9.

⁴ F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 9.

⁵ În vechiul Cod penal, scopul legii penale era prevăzut în art. 1. Acesta prevedea: „legea penală apără, împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”.

⁶ V. Dobrinioiu, W. Brânză, *Drept penal. Partea generală. Curs universitar*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 17 în T. Dima, *op. cit.*, p. 5.

⁷ T. Dima, *op. cit.*, p. 5.

⁸ C. Bulai și B. Bulai în I. Pascu, A.S. Uzlău, *op. cit.*, p. 6.